

HETILAP.

Gazdászati, müipari és kereskedelmi folyóirat.

Megjelenik hetenkint egyszer
Szombaton másfél iven.Ára három óra helyt 2 f. —
Postáni szétküldéssel 2 f. 20.

Jelentések ára soronkint 3 p. kr.

Helyreigazítandó: az I-ső szám 6-k lapja 2-k hasábján a 6-k sorban e szó „czinege“ kimaradt.

Tartalom: Okszerűséget a gazdaszatba. — Pityóka és valami. — N. várad- kolozsvári vasut. — Új ezüst pénzek. — Az idéni gyapjuvásárok. — Gözeke. Lótetü ellen. — Szabadalom törvény. — Kolozsvár.

Ha a hullámokkal megküzdött hajos a vész perczei után legelső teendőinek ismeri, hogy hajója felett gondos szemlét tartson, a kapott sérveken lehetőleg segítsen s netalán elzárt útja helyett mást, csakugyan célravezetőt fedezzen fel; ha a jó vezér megzavart seregét sajnos veszteségek után is tudja rendezni s új győzelmibabért bir kivívni; ha az okos kalmár sújtoló csapások mellett is a körülmények gondos felfogása által ki tudja magát vágni az elsodrással fenyegető örvényből: hát csak a különben sok életerővel biró magyar faj volna-e mezei gazdái nagy tömegében oly rövidlátó s mondhatni élehetetlen, hogy nagy veszteségei és sajgó sebei közül ne akarjon vagy ne tudjon kellemeálláspontra vergődni?

Midőn Napoleon végbukásával a szövetséges hatalmasságok Frankhont megszállták, és sok erőfeszítéssel hozott áldozataikért magukat kárpótoltatták, Frankhon pénzereje fenekig kimerült, az ország anyagi érdekei a legaggasztóbb állapotra jutottak elanynyira, hogy lelkes hazafiak is a jövőndő iránt csaknem kétségbe estek; ámde Frankhon értelmes fiai minden szellemi erejüket az anyagi érdekek emelésére fordítván, az ipar minden nemei kifejlesztése által bámulandó rövid idő alatt regenerálák Frankhont, s eképp azt eszközölték, hogy Európára a jóllét sugárai kezdenek kifolyni onnan, honnan nem sokkal azelőtt csak a háboru nyomorait látták kiharapozni. Hasonló sors hasonló cselekvényre kellene hogy ösztönözzön minket is. Értelmességünk világának, s erős akaratunk hatalmának varázsvesszejével kell, hogy szép hazánk földén minden lehető jövedelmi forrásokat megnyissunk; s ha azt akarjuk, hogy tehetős polgárok és honfiak

legyünk, mezei gazdaszatunk, honi iparunk és kereskedelmünk mezejére jótékony világosságot árasztó értelmiséget kell befektetnünk.

A megváltozott idő a viszonyokat is megváltoztatja. Régebb az urbériség időszakában, midőn a földbirtokos osztály rendelkezésre az ingyen munkáskéz elég bőségben állott, nagy terjedelmű földbirtokot lehetne (ugy, a hogy) mivelni, s az öserejéből még ki nem fogyott föld, a nagy terjedelmen, gazdája szükségei fe ezésére az elegendőt csak megtermette; de most, midőn minden lépésért pénzt kell kiadni, alig van oly nagyobb birtokos, ki minden lábjai mivelését megbirja, s így, a földmivelés most is minőségre nézve csak a régi lévén, természetesen jóval kevesebb gabona természetődik mint az urbériség korában, Ha már meggondoljuk, miszerint Erdély régebb is csak a jó években termesztette meg a számára szükséges gabonamenyiséget, világos hogy azt most nem termeszt meg; mit az oláhországi, aradi és debreczeni gabona és liszt szállítások is eléggé igazolnak; a status gazdaszat követeli tehát az erdélyi gazdától, hogy gabona-termesztményét növelni törekedjék; de követelik saját szükségei is, melyeket fedezni alig bir. De ha a helyviszonyok miatt terjedelmes földmivelést nem kezdhet, mit tegyen, hogy mégis jövedelme szaparodjék? az extensiv gazdaszat helyett intensivet kell hogy üzzön; a terjedelmes földmivelést jövedelmesnek kell felváltania; inkább kicsinyben zsiros, mint nagyban kopár gazdaságot folytasson; mert hiszen ha egy szekér jó széna több tápláló erővel bir mint három anynyi szalma; bizony egy jól rendezett s okoson bérüházott kis gazdaság is többet jövedelmez, mint három akkora hanyagul vagy szakismeret nélkül vezetett. Igen, de hogy eszközölhetni ezt? ugy ha ez után minden gazdának alapos szakismeret lesz a gazdaszítje.

Ne feledjük, hogy a vidék változó környületei, érzékenyen érdekelvén a gazdaszatot, lényeges változtatásokat követelnek a gazdától.

A szolnok- n. váradi vasúthoz az előmunkálatok meg vannak téve, s a magas kormány intézkedett, hogy a váradi- kolozsvári érdekében is az előlépések meg legyenek téve. Ezen intézkedés az erdélyi mezei gazdákat lényegesen érdekli. A vasúttal a távol eső vidékeket szomszédosítják, egymáshoz mintegy közelebb hozván s eképp terményeikkel egymáson segíthetnek, de a termesztők egymásnak a versenyezés által árthatnak is. Mihelyt a vasút csak n. váradiig is lenyúlik, könnyen megtörténhetik, hogy az alföldi gabonával olcsóságra nézve Erdély szívében sem állhatják ki a versenyt gazdáink gabonájokkal, ha folyvást csak úgy akarják üzni a gazdaságot, mint azt eldödeiktől örökölték; mert hiszen nagyon természetes, hogy ha sokat kell szántani, vetni és dolgozni, s mégis csak gyengén telik a hámbár, bizony jutányoson árulni a gabonát csak nem lehet; igen, de más, ki okszerű gazdasága által kevesebb költséggel többet termeszt, jutányosabban is haszonnal adhatja; a mi természetesen azt eredményezendi, hogy a szokásvezérelte gazdának rövidet kellend huznia. Oszintén szólva, erdélyi gazdáink legnagyobb része pedig csak szokásos gazda. Mi a teendő tehát, hogy a netalán békövetkező rosznak eleit vegyük? a megszokás helyett okszerűséget, a rögzöttség helyett javító szakismeretet kell gazdaságunkba meghonosítani.

A tapasztalás azt tanítja, hogy egyetlen egy évi rosz termés éhséget von maga után Erdélyben. És ugyan miért? talán mert vidékei tulságosan népeseek? korán sem, hiszen némelyek még idegen telepítésről is gondoskodnak; vagy tán földje mostoha lakói iránt? ezt állítani káromlás volna; de hát miért? mert gazdaságunk az okszerűség nélkülözi.

Azonban meg kell vallanunk azt is, hogy most Erdélyben a mezei gazdának kényes a helyzete; itt a hol tagosított birtok igen kevés lévén, a gazdának úgy kell gazdászkodnia, a mint gazdászkodik szomszédja, hol az értelmes gazda kezeit kötve tarják a rendezetlen birtokviszonyok, ily körülmények közt lényeges javításokat hozni bé a gazdaságba szörnyű bajos s egyes ember ereje az akadályokon bajosan kerülhet felül. Ámde csak meg kell győződni általánosan a mezei gazdáknak a jelen szokásos gazdaság hátrányairól s élénk sovárgást ápolni egy jobb után: az akadályok legott megszűnnek s az okszerű gazdaság legott meggyökeredzik hazánkban.

A földbirtokosok ne feledjék, hogy e földön, melyen lakunk, a kezeinkben levő földbirtokból szívja nemzetiségünk a legtöbb tápnedvet;

ha a földbirtok fajunk kezéből kiszivárog, nemzetiségünk meg van dölve. Azért nem csak önmagok, de nemzetünk érdekében is úgy vezeték gazdaságunkot, hogy vagyonos polgárok és tehetős honfiak lehessenek. Ez pedig ezután csak okszerű gazdaság által elérhető; tehát egy részben ennek előmozdítására legyenek szánva e lapok is.

A pityóka (burgonya).

A pityókatermesztés néhány év óta nem jutalmazza a gazda fáradságát, nem csak minálunk, hanem azon országokban sem, a hol többnyire mind csak pityókát szoktak termesztetni. Mostanság kevesebbet ástunk ki, mint a menyinyit ültettünk, s azt is roszat és egészségtelent. Ezen körülmény anynyira is magára vonta több külső országai gazdasági egyesületek figyelmét, mikép szükségesnek látták gazdasági lapjaikban a népet arra tanácsolni, hogy ezen nem oly felette régen behozott idegen s haládatlanná vált növényt száműzze és természetesen helyette haládatosabb gabonát.

Mi még eddig nem hízunk volt ugyan pityókán, s azért e tanácsot könnyen követhetnők, anynyival inkább, hogy miis oly elfogultak voltunk, mikép a pityóka termesztését köztünk is kényszerítve kellett volt közönségessé tenni; de mivel a mellett, hogy sertéseinknek jó eledelül szolgált, bőv téjfellel, úgy nevezett spárga lére megkészítve, vagy fojtott bélpecsenye körül czifrázatnak felrakva, s még mundurba is hébehóba magunknak is elcsuszott, mi előtt termesztéséről lemondanánk, nem árt, ha a fennebb említett gazdasági lapok után megismerjük betegségét, annak okait s orvoslása módját.

Würtembergben ez előtt 70 évvel, 1770 és 1790 közt, épen azon betegsége volt a pityókának a mi most. Akkor némelyek azt tapasztalták, hogy mikor a pityóka félig megért, ina megrostozott, mintha megrogyázott volna. Öszszefonódott, a gumó aprón maradt, s kevés lett. Mások azt, hogy mikor a levele félig megnőtt, lankadni és sárgulni kezdett, az ina megveresedett, s nem kötött. Többen meg azt, hogy a pityókalevelek öszszefonnyadtak mintha leforráztak volna. Minnyáján pedig azt, hogy mikor ezen körjelek mutatkoztak, mindenkor apró, kevés és rosz pityóka termett. Nálunk is mostan ama 1770 és 1790 közt tapasztalt körjelek mutatkoznak, itt is a pityóka levele és ina a gumó kiképződése és megérése előtt megrogyázik, elszárad, s öszszel alig kapunk anynyit a fészekben, mint a menyinyit ültettünk.

Ezen betegség okait voltaképpen tudni nem lehet. A Sprenger Boldizsár ur által 1785-re szerkesztett stuttgarti naptár 30-ik lapján e van feljegyezve, hogy ha az ember veres pityóka mellé fejért ültet, a veres megromlik, s a fejérnek semmi baja sem lesz, és ezt a hímor összevegyülésének lehet tulajdonítani. Az 1788-ik évi naptárban pedig, hogy sok helyen panaszkodván az emberek arról, mikép a pityóka ina, mikor legszebben nőtt, csak hirtelen lerogyott, elszáradt, s vagy épen nem vagy keveset kötött, megvizsgálás után úgy jött ki, hogy az inát kirágtá belől valami féreg, mely a százlábuak osztályába tartozik, s mivel ez a virágzás előtt történt, a pityóka kérésére káros hatással volt.

A betegség orvoslására nézve némelyek úgy vélekednek, hogy a gumókat felkellene újítani magból. Mások úgy, hogy nem az egész gumót, hanem kivágva csak a szemeket kéne elültetni. Mások meg úgy, hogy a pityókát nem tavasszal, hanem ősszel kellene ültetni, mert így hamarabb megéri, mintsem békövetkezhetnék azon időpont, melyben veszedelme kezdődni szokott. Ezen ültetés ideje november közepe, a föld legyen porhanyó és nem felette nedves, 10—12 hüvelyknyi mélységre kell ültetni, s trágyát tenni reá. Nem kél ki ugyan hamarabb, mint a tavasszal ültetett, de július közepe felé már felette nagy különbség van köztük, mert ennek gumója alig még dionyi nagyságu akkor, a midőn amazé már teljesen kivan képződve, s augusztusban meg van érve, és ki lehet ásni. Egy gondos mezei gazda két évben mindig megöntözte a gumókat meszes vízzel s úgy ültette el, és mindig jó és egészséges pityókája termett; ültetett úgy is, épen azon földbe, hogy nem öntözte meg, s ebből rosz termett. Egy más meg a levegőn elporlott oltatlan mészszel hintette bé a pityóka inát és leveleit virágzaskor 1847 óta minden évben, és pedig estvefelé, hogy a harmat tapaszsa reá a mészport, és mindenkor jó sikerét tapasztalta.

Baden vidékein 1776-ban mutatkozott legelőbb a pityóka megromlottsága, 1784-ben közönségesen elvult terjedve s legnagyobb fokra hágva, 1785-ben szembetűnőleg szűnt, és következő években teljesen elmúlt. Ezen példa után sokan azzal vigasztalják a gazdákat, hogy a mostani megromlottság is magától meg fog szűnni, s mivel úgy látszik, hogy ezen évben már legfelsőbb fokra hágott, még a legközelebb következő évben jobbra forduland.

Ezen vigasztalás magában nem rosz, hanem mind e mellett ajánlhatók a fennebb említett óv-

szerek is, s ha aztán sem ezek alkalmazására, sem magától meg nem javul pityóka uram, szó nélkül ki kell kergetni határunkról, a háládatlan gaz jövevényt.

Hát aztán mit természetünk helyette?

Azt írják, hogy a pityókának jó surrogatuma lehet a törökbúza, borsó, lencse, fuszujka, bab, répa, s jelesen az úgy nevezett óriásmurok (Riesenmöhre) mert ezt a mellett, hogy a lónak igen jó eledelül szolgál s így az által sok zabot meg lehet kimélni, az emberek számára, kenyérbe is jó sikerrel lehet használni pityóka helyett; sőt a kenyérsütéshez pityókavegyíték már nem is szükséges, mert Csehországban az idén (1852.) tett kísérletek után fel van fedezve, hogy tiszta búzalisztból is igen szép és jó ízű kenyeret lehet sütni.

E szerint mi a pityóka helyett bátran vehetünk tiszta búzát, törökbúzát, borsót lencsét, fuszujkát, sat. hanem mivel a kiski nincs olyan tápláló, mint az óriásborsó, az óriásmurok helyett is jó lesz kalotaszegi borsót vetni.

N. várad-kolozsvári vagy debreczen-szathmár-kolozsvári vasutat ohajtunk-e?

Előttünk fekszik a „Magyar-Hirlap” sept. 28-diki száma, s őszinte örömmel olvassuk belőle azon áldozatkészséget, melyet Szathmár-megye derék polgárai tanusítanak megyéjük jóléte s anyagi érdekei emelése tekintetéből. — Ugyan is O. cs. k. apostoli Felsége megparancsolni méltóztatván, miszerint Magyarországot Erdélylyel vasut kösse össze, ez vagy úgy létesíthető, hogy a szolnok-várad, közelebbi években tökéletesen bevégezendő vasut lesz Kolozsvár felé folytatandó, vagy hogy a csakugyan megrendelt szolnok-debreczeni vaspályát fognák N. Károly-Szathmáron át Kolozsvár felé vezetni. Miután Szathmár-megye érdekei ez utóbbi vaspálya felé gravitálnak, ennek létesíthetése tekintetéből nem csak hogy nagy menynységü ingyen helyet, és szükségelt építési anyagokat ajánlanak a netalán azon megyén át folytatandó vasúthoz, hanem egy szép számú küldöttséget is neveztek ki, mely áldozatkészségök mellett azt is indokolja Ő Felsége trónja előtt, mily sok előnnyel bír a debreczen-szathmár-kolozsvári vasut a n. várad-kolozsvári felett. Az indokok a következők:

1. Mert e vonalon számos kereskedő városok, nevezetes, népes, s tenyésztő községek fekszenek, s azok a vasut létrehozása által élén-

kebbe tétetvén, a forgalomnak több anyagot szolgáltatathatnak, — a n. várad-kolozsvárin ellenben a vaspálya egy nagyobb községet sem találván, s folytonosan terméketlen vidéken vonulván, jótéteményben csak igen kevesen részeltethetnének. — De

2-or Közügyi tekintetben is, a vaspályának e vonaloni elrendelését jóvasolja azon körülmény is, mert e vonalba esvén a bányavárosok, melyek élelmére évenként több mint 70 ezer mázsa gabona és 40 ezer mázsa só szállítatik, a pályavonal által az igen könnyen lenne eszközölhető, sőt ennek következtében a bányavárosokban az élelmi szerek megolcsóbbadván, népesedése, s ez által a bányamivelés virágzása inkább remélhető.

3. A vasutnak e vonaloni vitelét könnyíti a vas és kőszén, mert e vidéken több vashámorok létezővén, az úthoz szükséges vasak egy része itt is beszerezhető, úgy a tapasztalás szerint e vidék hegyei kőszénnel is birván, ilyenmü bányák nyitása által e hiány is fedezhető lesz.

4. A vasutnak e vonaloni folytatása technikai tekintetben is igényeltetik, mert bár e vonal a n. várad-kolozsvárinál valamivel hosszabb, de mennyiben ez igen népes s gazdag vidéken keresztül, mindenütt a Szamos völgyén vitetnék, nem állana ellene anynyi akadály, következőleg költség tekintetében is alkalmazhatóbb, végre

5. A vasutnak e vonaloni létesítése meghálálhatlan jótétemény lenne azon szempontból is, mert e vidéknek közlekedési eszköze éppen semmi sem lévén, a fejlődő gazdaszat s kereskedés jelenben háttérbe szorítottatik, továbbá e megyével Bereg-Ugocea és Máramarosmegye határos lévén, a vasut boldogító következményeiben a hon ezen része is részesítették.

Ezek a szathmári kikeresett indokok, melyek eléggé meggyőzők egy Szathmármegyén átvonuló vasut nagy jótékonyága felől. Amde miután a szathmári indokolt szükségeknek egy N. Bányáig vezetendő szárnyvonal is eleget tenne; őszintén megvaljuk, hogy mi a szolnok-várad vasut által szeretnők Erdélyt s ennek fővárosát Kolozsvárt, Magyarországgal összekötve látni.

Historia nélkül is tudjuk, miszerint Erdély s kivált ennek fővárosa Kolozsvár egykor oly gazdag volt, hogy a kincses melléknevet méltán kiérdemlette; s miért? mert tán dúsabb gyümölcsöt hoztak mezei, vagy tán a föld kincses kebele ömledezőbb volt hódolóinak? koránt sem; hanem mert kelet áruit Erdélyen át szerezte bé nyugot.

A kereskedés majd változtatta utját; a tenger kényelmesebb közlekedési eszközül szolgál-

ván, Erdély kiesett a keleti kereskedés utjából s a kereskedéssel együtt a kincs is ide hagyta.

Azonban a csodatevő mozdony közlekedés tekintetében a szárazföldet viszont képesítette a vizzeli versenyzésre. S Erdély, hogy úgy szóljunk, historiai jogát a keleti kereskedésre vonatkozólag ismét visszaköveteli, s anyagi érdekei tekintetéből epedve sovárogyja, hogy kelet terményei valahára megint Erdélyen át utazzanak nyugot-europa szolgálatára. És ezen ohajtásának sarkkövét abban látja helyezve, hogy a szolnok-várad vasut ne csak Kolozsvárig, hanem Tordát érintve a Küküllő terin fel Segesvárig, innen a Szederjes pataka mellett átkelvén az Ólt terére; fel egészen Csik-Szeredáig, innen pedig az Uzd pataka völgyen bényuljon egész Oknaig. S mivel ezen ohajtása létesülését nem csak Erdély, hanem az öszszes birodalom székvárosa érdekei is igénylik, bizton is reményli, hogy ohajtása létesülést nyerend.

Am de nem kell felednünk, hogy ezen vaspályának hatalmas versenytársa a vízi közlekedés; hogy tehát a versenyt becsülettel kiállhassa, a kereskedelmi igényeknek megfelelően, s a körében eső népek jóllétét és boldogságát előmozdítsa, az nem lehet, hogy vidéki érdekek tekintetéből ide-amoda kőszálva hosszadalmas útát képezzen; mert hiszen hoszszu úton sok a raktár és sok a fizetendő, a mi a kereskedelmi világnak nagyon nem ajánlja magát. E tekintetből mi nyiltan a debreczen-szathmár-kolozsvári vasut ellen, s így a szolnok-várad-kolozsvári mellett szavazunk, minthogy ez utóbbi hasonlíthatlanul rövidebb; és habár mi is átlátjuk, hogy némely tekintetben ezen vonalon a technikának több akadálylyal kellend megküzdeni, mint a Szamosvölgyen, de a dolgon tetemesen könnyítend azon körülmény, hogy itt az építéshez szükségelt anyagok nagyobb része mind kézügyben leend; aztán az előmunkálatok is még a magyar kormány által meg voltak tétetve; az egész n. várad-kolozsvári vonal tere felmérve és nivellálva.

Ha a vasutak irányát az út előállításához és fentartásához kellő anyagok határoznák el, azon esetben is nagy előnyére szolgálna a várad-kolozsvári vonalnak az is, hogy ennek közelében N. Almáson hatalmas rétegekben igen jó minőségü kőszén található már ez előtt nyitott bányákban; mint szintén kőszén-bánya nyitható a köblösi határon is; míg a debreczen-szathmári vonal közelében a kőszén létezését csak gyanítani, de biztosan állítani alig lehet. A kőszén létezése tekintetében könnyen csalódhatik az ember, sokszor némely helyen sokat ígéro te-

lep
átl
elt
nev

út
Ez
get
sz
v
k
f
sz
te
rad
leg
me
az
egy
é
ha
s
ker
ösz

is k
vas
ny
ver
é
ber
nek
vid
ny
a n
is v
fele
elég
ben
kifej
a st
mell

von
szat
sára

mint
ki, n
lése
a bi
ujbó

létes

lep mutatkozik, de ha gondosabban utána jár, átlátja, hogy a szénréteg csekély kiterjedés után eltűnik, mert a telep nem kőszén, hanem úgy nevezett barna-szénből állott.

Azonban a vasutak irányát jelenleg nem az út előállítására megkívántató anyagok döntik el. Ezek, ha a vonalirányába esnek, könnyebbé-
get eszközölnék; ha hiányzanak, elzárt gátul nem szolgálhatnak. Archimedes egy szilárd pontot kívánt a földön kívül, hogy magát a földet sarkából kifordítsa; a vasut csak egy talpalatnyi földet kerithessen birtokába, azon képes magát száz mföldekig saját szállítmányai által előteremteni. Mindezt nem azért mondjuk, mintha a várad-kolozsvári vonal, a vonal kellő anyagainak legnagyobb részeért idegen vidékekre szorulna — mert hiszen hazánk melyik vidéke volna dúsabb azon anyagokban? — hanem csak azért, hogy egy oly vasut-vonal irányát az ingyen ajánlkozó építési anyagok nem vezethetik félre, melynek, ha céljához a lehető legrövidebb úton siet, nem kisebb leendő hatása, mint a keleti kereskedés megragadása által Erdélynek, sőt az összes birodalomnak anyagi jólétre emelése.

Mi az erdély-magyarországi vasutól nem is követelünk többet; azonban a kormányok a vasutak építésében a közlekedés ilyszerü könnyítéséből felmerülő anyagi haszon s jobblétre vergődés mellett még más cél is kívánnak elérni. A néhai herceg-ministerelnök Schwarzenberg egy vasut tárgyában kérelmező küldöttségnek azt felelte: „ha az urak kereskedés és más vidéki érdekeik tekintetéből vasutat ohajtanak, nyuljanak zsebeikbe és építsenek: a kormánynak a nép anyagi jóléte emelése mellett más célja is van a vasutak irányzásában, mely mindenek felett döntő, s ez a — stratégia igényeinek kielégítése.“ Ez eléggé világosan van mondva, s benne a kormány e tekintetbeli nézete tisztán kifejezve. S nem hibázunk ha állítjuk, miszerint a stratégiai érdek a n. várad-kolozsvári vonal mellett szól.

A debreczen-szathmár-n. bányai szárny-vonal azon vidékek igényeit mind kielégítené, a szathmári derék hazaiak tehát annak létrehozására fordítsák lelkes munkásságukat.

A szolnok-n. várad-kolozsvári vonalnak, mint legrövidebbnek, feladata, hogy úgy fejezzem ki, magasabb, Erdély helyszerü érdekeinek emelése mellett, a keleti kereskedésnek útát nyitni a birodalomba s azon át nyugot felé. Mi tehát újból is e mellé szavazunk.

A stratégiai érdek ugyan ez utolsó vonal létesítését követeli, mint a mely Magyarországot

Erdélylyel s ennek fővárosával s egyszersmind kulcsával Kolozsvárral a legrövidebb vonalon összeköti. Ezért jórészt a m. kormány is e mellé szavazand.

Új ezüst pénzek.

— Ö cs. k. felsége megparancsolta, „hogy haladék nélkül, ugy azonban, hogy a jelenleg forgásban lévő (!) pénzrendszer zavart ne szenvedjen, az ezüst pénz vegyítése a súly tiz százalójára alapittassék, s ezután a verendő ezüst darabok felolvasztása, valamint a régi pénznemek újra verése is ezen rendszer szerint történjen.“ Ezen legfelsőbb rendelet értelmében intézkedés történt az iránt, hogy ez után a két pftos tallérok (kivéve a keleteli kereskedésre szánt Maria Theresia-féle koronás vagy keresztes tallérok, melyek nem szenvednek változást), továbbá az ezüst féltallérok, húszasok és tizesek elegyítése ugy történjék, hogy kilencz tizedrész finom ezüstöt és egy tizedrész rezet tartalmazzanak, a nélkül, hogy ez által a 24-es pénzláb (egy bécsi márkából készül 24 pft. vagy egy kölnihől 20 pft.) változást szenvedjen; a súly és átmérő tekintetében pedig az 1823-ki Lombárd-Velenzébe bevitt egyenlő értékű ezüst pénzekkel egyenlők legyenek verve. Ezen vegyítési aránynál fogva, mely némely szomszéd álladalmakban mint például Schweizban, Sardiániában, Parma, Modena és a pápai birodalomban, mint szintén Francia és Belgaországokban is alkalmazva van, az új ezüst pénzek a régiektől súlyra, átmérőre vagy is nagyságra nézve különbözni fognak.

Ugyan is eddigelő a tallért és féltallért öt hatodrészes finom ezüsből és egy hatodrészes rézből álló, az ezüst húszasok hét tizenkettőd finom ezüsből és öt tizenkettőd rész rézből, s végre a tizesek egy része ezüsből és egy rész rézből készült vegyitékből állottak; ezután a nevezett pénznemeket mind egyféle, még pedig kilencz rész tiszta ezüsből és egy rész rézből álló ércvegyéből készitendik. Minthogy az ezüst pénz értéke számításánál a réz tartalom nem jó tekintetbe, az által hogy a nevezett pénznemek kevesebb rezet tartalmazandanak, belértékükből semmit se vesztenek. Eddigelő egy 500 pftból álló csomagulya volt

a tallérok és féltallérok	12	font	16 ⁹ / ₁₀	lót.
„ húszasoknál	17	„	28 ⁷ / ₁₀	„
és a tizeseknél	20	„	28 ² / ₁₀	„

bécsi sulymérték szerint. Ezután az új vegyitékü pénznemek mind egy súlylyal fognak birni; jelesen pedig akármelyikből egy 500 pftos csomag 11 fontot és 19²/₁₀ latot nyomand.

Eddigelő volt az átmérője	
egy tallérnak	17 $\frac{1}{3}$ vonal
„ féltallérnak	14 „
„ huszasnak	12 „
„ tizesnek	10 „
Ez után az átmérője lesz	
egy tallérnak	17 $\frac{31}{100}$ vonal
„ féltallérnak	13 $\frac{67}{100}$ „
„ huszasnak	10 $\frac{2}{100}$ „
„ tizesnek	8 $\frac{20}{100}$ „

Az új pénznemek kiadási határideje később lesz közé téve.

Az idéni gyapjuvásárok.

A jelen évi gyapjuvásárok, habár a múlt évihez hasonlítva nagyon különbözőleg folytak le, lényegileg mind ugyanazon jellemmel bírtak, minthogy nagyjára mind ugyanazon viszonyok befolyása alatt állottak. A gyapju ára a múlt évihez képest mindenütt magasabb volt, mennyisége kevesebb s általában mind jól mosva. Középszámítás szerint 5—10 perccel volt kevesebb gyapju az idén, mint tavaly.

Azon angolhoni gondoskodás, miszerint a britt gyapjuipar nyers szükségleteit ausztráliai szállítványokkal igyekeznek fedezni, az idén jóval hátul fog állani az ez előtti évek eredményein; ugyanezért a londoni májusi vásáron az ausztráliai gyapjunak mázsája 7 $\frac{1}{2}$ —12 pftal kelt fennebb, mint az az előttn. A vásárra kiállított gyapjumenyiség csekélysege, és azon rémulés, hogy a közelebbi vásárra, sőt még meszszi bbb jövendőben is még kevesebb gyapjura számíthatni, lehetnek főbb okai az idéni gyapjudrágulásnak. Továbbá mind a gyapjukereskedők, mind a gyárosok készletei szinte mind el voltak az idén fogyva; mely tény annál felölőbb, minthogy a közelebbi években a gyáripár, kivált az európai szárazföldön szembetűnőleg roszszul folyt; de az itteni körülmények megfejtik. Ugyan is a rosz ügyfolyam, a gabona magas ára által lényegesen előmozdítván, a kis és nagy kereskedők könyveiben kitetszőleg mutatkozott, de a gyárosok gyáraiban nem lehetett észrevenni. Ezek elfoglalva akartak lenni, s a gyáros mig csak dolgozhatik, habár haszon nélkül, sőt kevés kárral is, üzletével nem hagy fel, csak hogy munkáit el ne bocsássa s gépeit a rozsdának ne kelljen átengedni. S mivel a gépek a gyáriparra nézve oly kedvező 1849-dik és 1850-dik évek óta tetemesen megsaporodtak, s habár az utóbbi években heverni készítették a cikkeket, a gyapju még is apadott, s eképp ez utóbbi években tisztábban kitűnt, mint bár mikor, miszerint a né-

metországi gyapjutermeles, kivált a közepes minőségű, még az orosz interventio mellett sem elegendő, még a német gyárok számára sem, ha Australia és Magyarország nem segitenek.

A gyapjuár növekedésének másik oka a franciaországi politikai nyugalom. A nevezetes maj. 10. óta Franciaországban az iparos munkásság szembetűnőleg növekedett, mely körülmény annál nagyobb hatású, minthogy ott az előtt annyit sem gyártottak, mennyit saját országuk szükségelt. De most az említők körülménynél fogva Franciaország mintegy kényszerítve érezte magát versenyezni más nemzetekkel az amerikai gyapjuvásárokon, sőt még az európai s jelesen a pesti vásáron versenyezni kezdettek. Továbbá a múlt évi rosz költség az idéni nagy juh-halandóság következtében 10—15 perccel kevesebb gyapju is lett, mint tavaly.

A magas gyapjuárnak legközelebbi következménye mi lenne egyéb, mint hogy a gyárosok, kik a jelenlegi cikkar mellett nem jöhettek ki, üzletüket lehetőleg összehuzzák, mi természetesen a gyapjugyári cikkek drágulását vonandja magaután. Továbbá ha netalán a gyapjuár még növekszik, hihetőleg a gyárosok több gyapotot fognak feldolgozni, annyival inkább, hogy már is panaszkodnak, hogy gyapju szükségletöknek csak egy csekély részét tudták beszerezni.

Hogy ily körülmények minő befolyást gyakorolhattak a mi s általában a birodalombeli gyapjuvásárookra, voltaképpen csak úgy ítéltjük meg, ha egész az 1849-ik évig visszamegyünk. Ezen évben Ausztriában a gyapjuár rendkívül felhagott volt, annyira, hogy annak, jelesen pedig a közepes minőségűnek kivitele Németországba, sőt Angliába és Franciaországba semmi nyereséget sem nyújtott volna. Ugyan is a kormány rendkívül sokat szükségelt a katonaság felruházására és ezen körülmény, valamint az amerikai élénk kivitel, meg a bankó-kelet rendkívüli ingadozása, mind emelőleg hatottak a gyapjuárra; ellenben csökkentőleg foly bé a franciaországi silány iparüzlet, hol a magyarországi finom gyapjut nagyon kedvelik, sőt a slesiai s legtöbb németországi gyapjunál is többre becsülik; továbbá az ausztráliai gyapju versenyzése Angliában, valamint az is, hogy az osztrák kormány fogyasztólag nem lépett fel később, és a bankókelet is valamenynyire javult. Átaljában minden valószínűség arra mutat, hogy a gyapjuspeculatio útját Magyarország felé veendi s birkás gazdáink gyapjutermelesét ezután magasabb áron fizetendi. Magyarország s így Erdély is minden kellekek-

kel fel vannak ruházva, hogy a gyapjuüzletben kitünő minőségű fésű alá való gyapjakkal feltünő szerepet játszodjanak. Igyekezzünk annak-okaért, hogy az anyagi jóllét ezen feltároló forrásából is anynyi hasznot huzzassunk, mennyire csak képesítenek körülményeink.

Gőzgépes eke.

Az iparüzlet csaknem minden ágában a gőzerőművek harcza a kézimunkákkal bé van végezve s mint tudva van, a győzelmet mindenben a gépek aratták s birtokosaik élvezik a győzelem jótékonyosságait. Csupán a mezei gazdaság, ezen széles kiterjedő iparág mezején nem tudott eddigelő a gőzerőmű győzelemre vergődni. Azonban harcza a kézi munkákkal meg van kezdve s az emberi tatalós ész jogosít azon reményre, miszerint, a gőzerőművek e mezőn is diadalra fognak vergődni.

A Calloway és Purki által szerkesztett gőzeke egy reménydús előharczosnak ígérkezik a gazdaság harcsterén. Az ezelőtti gőzekék abban állottak, hogy az egy vagy több ekevel felkészített ekét a föld egyik végén belé akasztották a földbe, s kötél segítségével a föld másik végén álló gőzgéppel húzták; a nevezők két mérnök egészen más elvre alapította ekéjét, melyet maguk számára Angolhonban kiváltságoltattak. Ugy látszik, hogy ezen eke szerkezete több életerővel bír az eddigieknél, mint az első próbatételekből ítélhetni. Gondoljuk magunk előtt egy gőzmozdony előterét s ennek hosz tengelyére függélyesen egy 18 láb hoszsu vasrámát szilárdul ráillesztve, melynek mindkét végén, egy egy tengelyen, három lánczkerék van alkalmazva, az az oly kerék, mely körül egy 18 hüvelyk széles végnélküli láncz van illesztve; a láncz a kerékkel együtt mozog, mint szokott tenni a hajtószijaknál, például a köszörünél. A láncz áll három, hoszszában párhuzamoson egymástól 9 hüvelyknyi távolban helyezett tagból. Ezen lánczra négy eke van alkalmazva oly módon, hogy mindig csak kettő szánt, még pedig 9 hüvelyknyi széles párhuzamos barázdákkal, míg a más kettő csak szabadon halad. A lánczkerékek s így az ekék is a gőzerőműtől nyerik mozgásukat, mely egyszersmind azon kerékeket is, melyeken nyugszik oly módon mozgatja eléfelé, hogy az egész erőmű az ekerámával együtt, míg a végnélküli láncz egyet fordul, hoszszában mind a négy barázda 40 lábat, szélességre nézve pedig 36 hüvelyknyit szánt. Hogy az egész gépre oly készülétek is vannak alkalmazva, melyeknél fogva annak haladását sebesíthetni vagy lassít-

hatni, az ekét mélyebben vagy kúntebb bocsáthatni, önkénynt értődik. A hoszszu ráma az úton kimenetel és hazajövetel alkalmával akadály volna, miért tagokra van osztva, és egy harmadára lehet ilykor öszszehuzni. Egy ily gőzeke szolgálátának kitüntetése tekintetéből a nevezett mérnökök következő számítást adnak: Egy hétnek 168 órái közül egy marha csak 48 órát dolgozhatik haszonnal, minthogy a vasárnap a hétből egészen kiesvén, hat nap marad fenn; egy nap pedig teljes erővel egy marha nem dolgozhatik 8 óránál többet. Ennél fogva hamis számítás lenne, ha csak a gőzeke naponkénti költségeit hasonlítanók öszsze az ekét húzó marhák költségeivel; a munka-mennyiséget is számba kell venni. A tapasztalás azt tanítja, hogy jól mivelt földben is 9 hüvelyknyi mély szántáshoz általában véve 560 fontot sulyegyenbe tartó húzó erő szükséges, a mire, hogy a munka folytonoson haladjon négy marha kell (Angliában 3 ló) s egy marha-hajtó s egy eke-tartó egyén. Ily foggattal naponta mintegy $1\frac{1}{16}$ erdélyi holdat szánt-hatni közepes számítással. A költség körülbelől következő:

Négy marha napjára	2 ft. 30 kr.
Két egyén az eke mellé	1 „ 55 „
Ekekopás stb.	— — 20 „
	<hr/> 4 ft. 15 kr.

A szabadalmazott gőzeke, melyben két eke egyszerre szánt 1120 fontnyi húzóerőt igényel; de ezen erő mellett az ekék minden óra alatt $1\frac{1}{20}$ német mőöldet haladnak; tehát az erőmű körülbelől 15 lóerővel dolgozik. De a két eke, mely a nevezett sebességgel halad s 9 hüvelyknyi széles barázdákat húz, 24 óra alatt 15 erdélyi holdat szánt meg, s a költség körülbelől a következő:

Szén 24 órára	. . . 20 ft.
Szén és vízfordás	. . . 5 „
Két gépvezető 24 órára	5 „
Két dolgos	. . . 2 „
Kopás	. . . 10 „
	<hr/> 42 ft. v.

A fennebbiek szerint a marhávali szántása 15 hold földnek kerül . . . 92 ft. 42 kr.
Gőzerővel . . . 42 ft. — —
következőleg gőzerővel szántással
15 holdnál . . . 50 ft. 42 kr.
Ehez járul még az is, hogy jórészt mind a 15 lóerő a gépekével nincs igénybe véve, tehát a felesleget még a gyorsításra fordíthatni. De mekkora haszon rejlik abban, hogy a gazda egymásután végezheti vele szántását.

Pusztítószer a lótetű ellen.

Rp. 1. Végy két rész kőszénolajat, s egy rész terpentint, tölts meg vele egy üveget, s dugd bé, s a dugó közepén szurj belé egy tolfuszárat. Aprilisben, mikor a föld kienged s olyan nedvességű mint nyárban eső után, egy szép napon keresd a lótetű járását, s ujjoddal, vagy kis kapával piszkáld mindaddig, míg a juk függőlegesen kezd lemenni a földbe, ennek száját szélesítsd ki töcsér alakjára, s tölts belé egy csupor vizet, s arra a fennebbi vegyitékből, jól felrázván azt, egy fél vagy egy egész kávézó kalánnyit, s erre megint egy évő kalánnyi vizet. Erre a lótetű kibuvik s megdöglik. Ha több járás van egy helyt, öszsze kell előbb lapogatni mind, aztán mikor ujjat csinál, azon kell a függőleges juk keresése után indulni. Ez is jó, hanem

Rp. 2. A lótetű juniushban fészket csinál a földben három, legfennebb négy ujnyi mélységre bé, s abba 300—400at is tojik, s ez juliushban kikél. Legjobb tehát felkeresni azon fészket Juniushban a tojások kikelése előtt, s azt tojásostól együtt elpusztítani. Ez így esik meg: Végy kezdedbe egy kis kapácskát, s a lótetű járást három négy ujnyi mélységre kezd vele szélyel huzogatni, s így menj rajta mind addig, a míg a kapácskával keménységet érzesz a földben, ekkor a keménység körül huzd kétfelé a földet, s ha két oldalban két lyukat látsz, bizonyosan megkaptad a fészket, a mely akkora nagyságu mint egy jó nagy pujkatojás, belől üres és teli van tojással.

Rp. 3. Késő öszszel áss négyszegű gödröket, lehetnek két lábnyi mélységűek, és két három lábnyi szélességűek, s töltsd meg ezeket meleg ló-ganéval; a lótetűk mind ezekbe mennek telelni, s aztán ha az idő elfagy e gödrökből hányd ki a ganét, és öldösd meg a lótetűket.

Nekünk mezei gazdákul anynyi az ellenségünk, hogy kimondhatatlan; azért minden lehető uton csak igyekezzünk azokat pusztítani; mert hogy minden lusta féreg ingyen osztózzék természetmennyünkől, s úgy szólván a mi zsirunkon hizzék, soha míg a világ ki nem gyözzük.

Bécs, sept. 26. A tegnap kiadott birodalmi törvénylapban közzé tett új szabadalom-törvény főbb pontjai röviden ezek: Kizáró szabadalom minden új felfedezés, találmány vagy javításra adathatik, ha az nem tápszerek, italok és gyógyszereket, egészségrontó vagy biztosság- és erkölcsiségbe ütköző tárgyakat illet. Tudományos

elvre, vagy tisztán tudományos tételre kizáró szabadalom nem adatik; ellenben az ily elvnek vagy tételnek minden új alkalmazása, mely által az ipar új terménye vagy új előállításmód hozatik létre, szabadalmazható. A kizáró szabadalom-erü folyamodványok a helytartóságokhoz vagy kerületi hatóságokhoz adatnak be, s a kérvényekben föl kell jegyezve lenni a folyamodó neve, állása és lakásának, a feltalálás megnevezésének, az évszámnak, melyre a szabadalom kéretik, s azon körülménynek, vajjon a titoktartás kívántatik-e vagy nem. 15 évnél hosszabb időre szabadalom nem adatik. A szabadalom tárgyának leírása peccsételt boríték alatt melléklendő. A díj az első öt évre 100 ft, a közelebbiekre 200 ft, a legutolsó 5 évre 400 ft, 5 ft emelkedéssel a második öt évben, és 10 ftal a harmadikban. — A leírásnak úgy kell szerkesztve lenni, hogy minden szakértő képes legyen a tárgyat a leírás szerint elkészíteni. A hivatalos kezelésre átvett szabadalom-kérvényt a helytartóság megvizsgálja, ezután a kereskedelmi ministerium elé terjeszti, melynek egyedül van fenntartva a lepecsételt leírás felbontása, s mely a folyamodónak a szabadalmat megadja, mi által annak felfedezésének kizáró használata s azon jog biztosittatik, az egész birodalomban a szabadalomtárgynak, de csak is e tárgynak készítésére műhelyek és raktárakat állithatni. A szabadalmak megszűnnek semmiség-vallomás és lejárást által. A szabadalmak a kereskedelmi ministerium levéltárában őriztetnek, s ott arról mindenki felvilágosítást szerezhet. A szabadalmaknak, melyek érvénye lejárt, leírásai évenként a hasznossághoz képest, nyomtatásban köz tudomásra juttatnak. Minden nyert szabadalom egészen vagy részben másokra átruházható. A szabadalomtárgy utánzása, avagy az utánzott tárgyak árulása, elkobzáson kívül 25-től 1000 ftiglani pénzbírsággal büntettetik. A vizsgálat és büntetés a politikai járáshatóságot illeti.

M. H.

Kolozsvár. Megragadjuk az alkalmat olvasóinkat egy remekműre figyelmeztetni, mely örvendetes tanúsága annak, hogy a kézműipar, bár mily kevés felserkentést tapasztaljon is, még is látszólag halad. Egy pipatartó-szekrényről szólunk, mely e napokban Kállai Lajos ur, helybeli asztalosmester műhelyében, ifjabbik Sinszky István által remekül készült, és gróf Haller Lajos tulajdona. Az egész szekrény cseresznyefával fournirozva és egerfával kirakva 3' 1" magas,

4' 1
ható
zett
lyek
ben
jánal
nos
van
izlet
resb
és e
farag
párk
juhar
el v
alaku
pakf
ékes
dalai
körn
mind
és e
embe
csek
ezen
mind
mind
tala
dicsé
lyezi
eféle
rosba
ku és
válas
va e
örven
kinek
serke
den a
meste
kel, a
bizon
költsé
folyar
szépe

lásán
minke
örven
jük, a
több t
rende
ni me
követr

4' 1" széles és 2' 1" magas, és a kívül látható fiókokon kívül több igen elmésen elhelyezett és elrejtett titkos fiókokat tartalmaz, melyek készítése csinoság és pontosság tekintetében minden követeléseket kielégít. Felső táblájának hátulsó része egy 2' 4" magas, 4 igen csinos oszlop által 3 mezőre osztott párkánnyal van koronázva, mely egész kiterjedésében igen izletes, cseresznyefában dolgozott, áttört és veres bársonnyal kivert arabeskekkel van ékesítve, és egy külön juharfából készült, és csinoson kifaragott kígyókkal díszített támaszokon nyugvó párkányt hord, melyen egy sor pipatartó szintén juharfából készítve és zöld bársonnyal bélelve, el van helyezve, míg a közép mezőnek félkör-alaku teteje a tulajdonos ur czimerét, ezüstözött pakfongból szabadkézzel vevve, grófi koronával ékesítve, vörös bársony földjén mutatja. Két oldalait hasonlólag, áttört lombalaku párkányok környezik. Átalában az egészről összszesen és minden egyes részéből, valamint a beosztásból és elrendezésből, az ügyes és tapasztalt mesterember keze tűn ki, és a szorgalom mely a legcsekélyebb részletek kidolgozásában mutatkozik ezen butort, melynek tiszta és izletes készítése, mind a mesternek, kinek műhelyében készült, mind az ifju mesternek, ki a mester czímet általa oly méltán megszerezte, csak legnagyobb dicséretére válik, méltán a remekek sorába helyezi. Ha meggondoljuk, mennyivel bajosabb az eféle készítése nálunk, mint más nagyobb városban, hol a gazdag faraktárak, mindenféle alakú és nagyságú munkafákat, készen és szabad választás szerint nyujtanak, míg itt még a durva erdőfáját kénytelen a mesterember venni, csak örvendhetünk annak, hogy a mélyen tisztelt gróf, kinek az összes kézműipar nevében, nagylelkű felserkentéseért legforróbb hálánkat kijelentjük, minden akadályok daczára helyben és honfaink közt oly mestereket talált, kik arra oly méltók, kik műveikkel, akármely külföldi remekkel vetélkedhetnek, és bizonyítják, hogy ki szépet és jót akar, és arra a költséget nem sajnálja, nem kénytelen a külföldhez folyamodni, hanem hon is, és merjük állítani ép oly szépen és jól, habár jutányosabb áron megkaphatja.

A szekrény még folytonosan Vallai ur szállításán van, kinek itt szives udvariasságát, mellyel minket; valamint minden látogatóját ezen remek örvendetes szemléletében részesített, megköszönjük, azon kívánattal, hogy bár ezen szemle több tehetős honfitársainkat hasonló művek megrendelésére kecsegtelné. Mi részünkről előre ígérni merjük az ő nevében, hogy mindent el fog követni, ajánlatunk legfényesebb igazolására.

— Városunknak kétviz közti tizedében e hó 7-dikére viradólag pusztító tüzvész emésztelte fel egy pálinkafőző izraelitanó minden épületeit. Vannak, kik a pusztító tüzet a nő szájából eredettnek hiszik; a mit úgy kell értenünk, hogy a nő száját cselédei nem állhatván ki csaknem hetenként változtak nála mindenféle cselédek, s igen hihető volna, hogy valamely megbántott gonosz lelkű cseléd boszúból támasztotta volna a tüzet. Egyébiránt a kik a rossz szellemeket hiszik, azt is állítják, hogy azon telek periodicus tüzvésznek lenne kitéve, s mikor az ominosus idő békövetkezik, el kell pusztulnia; ezen állításukat azon tényre alapítják, hogy a közelebbi húsz év alatt már háromszor égett le. A telek utca hosszában fekszik, s a gazdasági takarmányok a vigyázatlanok és rosszakaratuak elhányt tüzet könnyen felfoghatják. A városi lakosság nagy része, s a rendőrség dicséretes tevékenysége a tűz tovább harapodzása meggátlásában jó hatással volt.

Mint mondják az előtti nap azon fertályban csakugyan egy ház leégett; miről azonban a belvárosiak legnagyobb része semmit sem tudott, minthogy a harangok zugása nem riasztotta fel. Ohajtandó volna, hogy a czirkáló rendőrség az oly városrészekben, hol a gazdasági takarmányok vannak, a dohányzókat illő rendre utasítsa.

— Nem csak itt nálunk, hanem egész Erdélyben általános a panasz a cselédek romlottsága ellen, a mi nagyon nyomasztólag nehézlik a cseléd tartó gazdákra. Városunkon gazda, gazdaszszony mindenütt azt panaszolja, hogy ha cseléd nélkül élhetnének, egy fertály élettel tovább élhének; a mi legtöbbszörre abból ered, hogy a cselédek, kivált a nőneműek a vallás és erkölcs szabályainak hátat fordítva, fajtalan életre adják magukat. Az erkölcsiség, a társadalmi élet e sarkköve szintugy, mint a cseléd tartók érdeke követeli, hogy-ez ügyön segítve legyen. Némi orvosszerül szolgálna e tekintetben többek közt az is, ha a cseléd tartók legalább minden három hónapban feljelentnék cselédek erkölcsi magaviseletét az illető helyre, s a kire eképp az erkölestelenség vétke rábizonyulna, illőleg megfenyítve hazájába utasíttatnék.

— A törökbúzaszedés épen mára (7-dik) van határozva városunkban; itt az idényi törökbúza termés a várokozásnak teljesen megfelel; lehet látni a jó földeken oly kocsánt, melyet három, négy, sőt öt hosszú száron ülő cső koronáz; a csőkön a szemek teljesen kivannak fejlődve, s tökéletesen elkészülve. Még csak a

a bétakarító kéz van hátra; ám de ez nagy feladat, mert az eső folytonosan csorog s a barometrum annyira leszállva áll, hogy még néhány napig alig lehet reményünk állandó derült időre; pedig már a kádárok is kalapálnak a hordókon, s piacunkon a fa-edények, csebrek, kártyák stb. tegnap rendkívül kapósok voltak, előjelül annak, hogy már a szüret is nem messze van; tehát a törökbúzaszürettel sietni kellene.

— Szivargyárunkban a munka éjjel nappal foly; alig győzik vágott dohánynyal a fogyasztókat, minthogy ezen egyetlen gyár feladata egész Erdély dohányszükségletét fedezni. Azonban ugy látszik e honban a természetlenség arányban a fogyasztással, úgy hogy a gyár szükségletét távol vidékekből kell fedezni. Mivel a gyárnak mindig három évre szolgálható készlettel kell bírnia. Erdélyben pedig, mint halljuk, a kincstár számára senki sem természetlenség, vagy legalább ez iránt még béjelentés nem történt, jó részt idegen országra kell szorulni oly czikkért, mi nálunk is bővön teremhetne. Ezen anomalia okát a gyárigazgatóság egy részt abban találja, hogy csekély díj (a föld □ öliért 2 p. kr.) mellett mindenki természetlenség maga számára dohányt; ugyan ezért olyforma telterjesztést tett ez ügyben a m. kormányhoz, hogy jövőre nézve ezen kedvezmény szűnjék meg.

Pest, oct. 2. A repczeolaj ára rögtön s tetemesen lejjebb szállott; mázsája $20\frac{1}{2}$ pengő fton kapható, decemberre pedig $21\frac{1}{4}$ pfton kínálják. Oka ez árcsökkenésnek, mely most már a repcze árához semmi arányban sem áll. koránsem azon körülményben rejlik, mintha a piac szokatlanul nagy készlettel volna elárasztva, vagy hogy az olajnak kelete nincsen, hanem egyedül a rendkívüli pénzhiánynak tulajdonítandó, mely jelennem az itteni piacon szerfölött érezhető, s minden egyéb üzletet is elszibbaszt. Mult vásár óta gyapju kevés kelt el, de árát folyvást erősen tartja, annyival is inkább, minthogy a tenyészők jövőre még nagyobb árat reménylenek. miután Magyarországon a takarmány szűke miatt ez évben sokkal kevesebb gyapjura számítanak. Bécsben a fekvő gyapjunak igen jó kelete van, s a szerződések is magasabb árat kötnek a tavaliaknál. — A luczernamag mázsáját a természetlenség helyén már is 25—26 pfton fizetik, stájerlőherre itten 25 pftjával szerződtek. —

A budai hegyeken a szüretet jobbadán már elvégezték, az eredmény sem mennyi-, sem minőségre nem kielégítő. A pesti kőbányában e héten szednek.

Győrben a csökkent kereskedés leginkább a mult évvel kezdő új életének jeleit adni, s bár az idén nem jár is anynyi haszonnal, mint tavallal: elég az, hogy mozgásnak indult. A természetlenség, kivéven a tavaszi jég által okozott tetemes károkat, meg lehet elégedni, minőségre pedig ritka év mérközhetik az ideivel. Bor, hol a jég megkimélte, középszerűnek mutatkozik mennyiségre; de az aztán valódi jó bor.

Zemlénben a magyar-lengyel határszélek felé a gabona ára folyvást magasan áll, habár a gabonaforgalom pusztán a helybeli fogyasztásra szorítkozik csak. Ellenben a szesz ára csökken, mert nevezetes készletek vannak, s a főzőházak újra mozgásba jöttek, miután jó burgonyatermesre számítanak. 30 fokú szesz iczejét 8° légmérséklet mellett nagyban 4! krért csak bajjal lehet eladni. A szüret oct. derekán veszi kezdetét, s ha az idő addig kedvez, nem sok, de jó bort reménylenek. Speculánsok 14—15 pftot ígérnek hordójáért ($12\frac{1}{2}$ veder).

Galicziából érkező hivatalos tudósítások szerint, ott a marhavész csaknem növekedőben van. Leghevesebben dühög a czortkovi kerületben. A hatósági intézkedések megtételtek; a marbahajtás eltiltatott; a megmenthető megmentésére orvosok küldettek; a vésskimélt helységek elé örök állítványok, a szomszéd helyekről takarmány-bevitel meggátlása végett stb. G. L.

Triestben hir szerint Andeswalt nevű mechanicus egy új varrógépet talált ki és készített. A gép annyit dolgozik, mint 40 szabólegény s még pedig oly pontossággal, hogy a legkitűnőbb szabót is megszégyeníti. Egy pár nadrágot néhány perc alatt elkészít. Ha életre való lesz ezen gép, nagy zavarba hozandja a szabó-czehokat; ámde — előre gondolom — ezek is majd kikapnak rajta — nem veszik bé a czehba.

Németországban mind a kormányok mind pedig a lapok a vámszövetséggel foglalkoznak. Legalább vám tekintetében egy nagy németországgá akarnának szövetkezni, hogy az iparüzleti közlekedés könnyebbítődjék. De az egyszerű kereskedelmi ügyet a labirinthus politika mezejére vitték s bajosan tudnak haladni. Poroszország és szövetségesei Austriával és szövetségeseivel alkudoznak folytonosan, de a kielégítő eredmény még mind hiányzik.

Franciaországban az üzletvilágban néhány nap óta észrevehető nyugtalanság uralkodik, mint a Magy. Hirlap-nak írják. Az ország déli részeiben körül utazó herczeg-elnök Ne-

vers-ben és Lyon-ban beszédeket tartván oly formán nyilatkozott, hogy ha látandja, hogy hazájának a császári czim alatt tehet nagy szolgálásokat, nem vonakodik felvenni; ezen beszédek és a hivatalos közlöny (Moniteur) cikkei a császárság helyreállítását mint bizonyos dolgot tüntetik fel, mindenki előtt azon kérdés merül fel, hogy mit fog a császárság hozni. Nem félnek a császárságtól, de tartanak lehetséges következményeitől. Az elnök távolléte is nyugtalanítja a párisiakat. Ők nem szeretik Napoleon Lajost, de remegnek azoz gondolatra, hogy rögtön a szinterről el is tűnhet. Mennél inkább távozik a fővárostól, annál jobban nő aggodalmuk s nem egy dühös ellenzéki hős, de kinek rentejai vannak, önkénytelen felkiált: „Mi lenne belőlünk, ha ő vissza nem térne!”

— A Belg'umi vám feletti vitályok sem képesek a pénzvillagot jobb hangulatba hozni.

— A mai Moniteur két Roanneban kelt rendelkezést közöl. Az egyik feloszlatja a versaillesi földészti intézetet; a másik egy magán áruraktárt engedélyez, mely által Cusin, Legendre és Duchésne felhatalmaztatnak, hogy Párisban oly raktárakat állithassanak fel, melyekben a kereskedők azon terményeket, árukat és iparműveket tehessék le, melyeknek ők tulajdonosai, s mely áruk úgy fognak tekintetni, mint a melyek semleges alattvalók sajátjai, bárhonnan eredjenek is azok, és bárminő eventualisok következzenek is be.

— Anglia legdrágább kincsköve a kóhi noor-gyémánt, mely a golcondai bányákból került, s csak egyik bár legnagyobb rész az eredeti kóhi-noor-nak, melynek a nagy indiai- s az ismeretes orosz gyémánt csak töredékei. Kisimítás s kettémetszés végett ez évi júl. 16-án a londoni udvari ékszerárusra bízott. A mű, a legtekintélyesebb európai szakértők gondos felügye- lése mellett, különösen egy e célra készített gépen végeztetett, mely gép körül igen gyakran lordok s maga Wellington herczeg végezének napszámot, hogy elmondhassák, miszerint a világ leghíresebb kincskövének, a kohinoornak fényesítésében ők is részt vevének. A munka, melynek kevesen ígértek sikert, e hó 9-én szerencsésen béfejeztetett, s a kohinoor ma fény, szépség s alakban legelső gyémántja a világnak, s vetekedik az ezer egy éjszaka meséinek ék- köveivel, melyek sötét helyen világossággal szolgál- ták. E kincsnek tulajdonosa, Victoria királynő, távol minden fénytől, jelenleg Skótzia hegyeinek

élveit élvezi. Hü alattvalói őt szinte s igaz örömmel fogadják mindenütt.

Londonban a léghajózás maníája elvégre szünni kezd. A Vox-hall s Cremorne kertből, Londonnak e két első mulató helyéről, naponként tételtek eddig séta-utazások a levegőbe, sőt a legveszélyesebb légmutatványok ellen nem történt rendőri fellépés. Végre az állat-kimélő egyeslet panaszt emelt madame Poitevin, a francia léghajósnő ellen, ki két ízben lóháton, s végre egy bivalon szállott fel a levegőbe. A bival, szíjakon levén a léghajóhoz erősítve, irtózatosan böngött emelkedés közben a busásan megfizettetett közönség nagy örömeire. E böngés s azon körülmény, hogy az akarata ellenére egekbe felvitt szegény állat, fenn a levegő gyér rétegeiben, orrán s száján vérzeni kezdett, szolgáltak védpontokul. A vádlottak azonban csak akkor, miután a bival pár nap folytán jobbnak találta búcsut venni az árnyékvilágtól, mintsem újból börtöstől szarvastól felsőbb régiókba emeltetni, ítéltettek el pénzbírságra.

Jelienző, miszerint mig az állatkinzás ellen szó emeltetett, az emberkinzás, ugyancsak az említett mulató helyeken, közbeszólás nélkül türetik, s hogy az angol közönség gyönyörködik a látványon, felebarátját veszélyben szemlélni. — Így Poitevin aszszony már többször veté ki magát, magasban lebegő hajóból, az ugynevezett lég-esernyő (parachute) segedelmével, sőt mi még ennél is több, történt, hogy néhány alkalommal a léghajóhoz, fenekétől néhány lábnyira, erős lécz köttetett, melyről azután a levegőben két három ember-pár csüngött le szabadon, s akként, hogy a nyomorult áldozatok csak pusztán egyik lábbal csimpaszkodtak a léczhez, mig a másikat felváltva, a levegőbe lóbálgaták, egyes alakokba görbitgetve azt. A sajtó komoly szót emelt e kegyetlen mulatságok ellen, de eddig sikeretlenül, mert a bíróségek, mely előtt a tárgyat néhány emberbarát felemlíté, akként vélekedik, hogy az állatokat a levegőbe-utazás veszélyeitől megóvni ugyan tartozik, mithogy azok erőszakkal hurczoltatván fel, a veszélyt ösztönszerűleg inkább érzik, mint azon emberek, kik szabad akarattal szállnak fel a magasba, és saját vallomásuk szerint, legkevesebbé sem érzik magukat, habár csak egy lábon csüngve is, veszélyeztetve. — Nincs fővárosi népség, emeltebb izlésű mulatságoknak annyira szükében, mint a londoni közönség.

A kolozsvári keresk. s iparkamara befolyása mellett szerkeszti Berde Áron tanár.

PIACZI ÁRJEGY:

	Kolozsváron.		N. Enyeden.		N. Váradon.		Déesen.		Zilahon.	
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.
Erdélyi kőből:										
Szép búza	13	20	12	2	13	30	14	—	16	—
Közepes búza	—	—	—	—	11	52	—	—	—	—
Gyengébb „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elegy „	9	20	9	37	9	45	10	40	12	—
Rozs	8	—	7	42	8	—	8	—	10	—
Árpa	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
Alakor	—	—	3	12	—	—	—	—	—	—
Zab	2	48	3	20	4	50	3	—	3	20
Törökbúza	9	20	9	—	9	45	6	40	—	—
Pityóka	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—
Egy pár szép ökör . .	—	—	322	—	—	—	—	—	—	—
Egy pár közepes ökör	—	—	242	—	—	—	—	—	—	—
Egy pár gyenge ökör .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egy szép tehén . . .	—	—	111	—	—	—	—	—	—	—
Egy közepes tehén . .	—	—	84	—	—	—	—	—	—	—
Egy gyenge tehén . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyertya egy font . .	—	52 ¹ / ₂	—	54	1	—	—	54	—	54
Marha-hús egy font .	—	15 ¹ / ₂	—	16	—	21	—	17	—	13 ¹ / ₂
	Sz. Udvarhelyen.		Szébenben.		K. Fejércártl.		Beszterezén.		B. Hungadon.	
Erdélyi kőből:	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.
Szép búza	13	—	14	42	13	20	14	40	12	—
Közepes búza	—	—	12	10	—	—	13	15	11	30
Gyengébb „	—	—	9	—	—	—	12	—	—	—
Elegy „	8	—	—	—	11	12	9	—	10	—
Rozs	7	—	7	12	8	—	8	—	9	50
Árpa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alakor	—	—	3	54	4	—	—	—	—	—
Zab	4	—	4	—	4	48	3	15	4	—
Törökbúza	7	12	8	7	8	24	8	—	9	42
Pityóka	—	—	6	—	6	—	—	—	—	—
Egy pár szép ökör . .	—	—	320	—	—	—	—	—	—	—
„ „ közönséges . . .	—	—	257	—	—	—	—	—	—	—
„ „ gyenge	—	—	160	—	—	—	—	—	—	—
Egy tehén, szép . . .	—	—	105	—	—	—	—	—	—	—
„ „ közönséges . . .	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—
„ „ gyenge	—	—	59	—	—	—	—	—	—	—
Gyertya egy font . .	—	—	—	50	—	—	—	—	1	—
Hús egy font	—	—	—	18	—	17	—	—	—	18

Bécs octob. 2. Agio: arany 23¹/₈, ezüst: 15¹/₂.

MAGÁN-HIRDETÉS.

5. N. Enyed városában a ref. collegium újon épített „KÉT HATTYU“ czimű vendégfogadója, illő föltételek mellett kiadó. Értekezhetni Biasini vendégfogadójában Kolozsvárt. — Kolozsvárt oct. 4. 1852.

6. Ujonan rendezett Vas és fűszerkereskedés a FEKETE KUTYÁHOZ. (3)

Alólírtnak van szerenéséje mély tisztelettel jelenteni a n. érdemű t. cz. közönségnek, miszerint néhai Nagy Alajosnak mlgs. Rác József ur házában lévő kereskedését átvéven, azt egészen újból rendezte. — Miután e kereskedés mindennemű vas, nürnbergi anyag, fűszer, festék, papir és írószer-árukkal a legjobban ellátva van, bátorkodik

azt a n. é. t. cz. közönségnek becses figyelmébe annyival is inkább ajánlani, minthogy nevezett czikkekből! készség és pontosság mellett a legjutányosb áron képes szolgálni. —

Décs, oct. 9-én 1852.

Galgóczy Antal.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomó int. betüivel, kiadó TILSCH JÁNOS könyvtáros.